

УДК 80:811.11

Бойко І. І.

АБРЕВІАЦІЯ ЯК СПОСІБ ТВОРЕННЯ ТЕРМІНІВ В ГАЛУЗЯХ ЕСТЕТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ ТА КОСМЕТОЛОГІЇ

У статті розкрито закономірності формування термінів-аббревіатур в галузях естетичної медицини та косметології. Визначено найпоширеніші структурні моделі утворення аббревіацій. Виділено два напрямки їх класифікації за параметрами тематичності та ступенем самостійності (лексичності).

Ключові слова: аббревіація, косметологія, естетична медицина, скорочення, графічна аббревіація, лексична аббревіація.

Бойко И. И. Аббревиация как способ формирования терминов в эстетической медицине и косметологии. – Статья. В статье раскрыты закономерности формирования терминов-аббревиатур в эстетической медицине и косметологии. Определены самые распространенные структурные модели образования аббревиаций. Выделено два направления их классификации: семантико-тематический критерий (тематические группы), а также степень самостоятельности аббревиатуры (так называемой лексичности).

Ключевые слова: аббревиация, косметология, эстетическая медицина, сокращения, графическая аббревиация, лексическая аббревиация.

Boiko I. I. Abbreviation as a method of terminology formation in aesthetic medicine and cosmetology. – Article.

The article focuses on the tendencies of terminology formation in aesthetic medicine and cosmetology. The most common structural models of abbreviation are determined and analyzed. Two ways of its classification according to parameters of thematic and degree of autonomy are distinguished.

Key words: abbreviations, cosmetology, aesthetic medicine, bleedings, graphical abbreviations, lexical abbreviations.

Термін є найважливішою складовою будь-якої галузі науки, основою мови спілкування вчених як усередині своєї сфери, так і міжгалузевої наукової комунікації. Знання у сфері медицини, які накопичувалися століттями, трансформувалися і обростали науково обґрунтованими фактами, знайшли своє відображення в естетичній медицині та косметології – галузях, які швидко розвиваються і акумулюють сукупність новітніх досягнень, методик і препаратів високих технологій, зокрема нанотехнологій. Знаходячись в курсі світових новинок, естетична медицина і косметологія займаються не тільки коригуванням зовнішності, але й надають допомогу при серйозних фізичних порушеннях.

Естетична медицина (*aesthetic medicine*) – це галузь медицини, яка використовує останні наукові досягнення, ефективні методики та препарати високих технологій для досягнення ефекту омолодження шкіри обличчя і тіла, виправлення дефектів зовнішності людини. Косметологія (*cosmetology*) – так само галузь медицини, яка вивчає характер і причини виникнення косметичних дефектів, естетичних проблем організму людини, їх етіологію, прояви і методи корекції з метою підтримки здорового стану шкіри обличчя і тіла, волосся і нігтів, а також корекції косметичних недоліків. На відміну від косметології, певні методи якої може застосовувати середній медичний персонал, всі технології, що відносяться до естетичної медицини, призначаються і виконуються фахівцями з вищою медичною освітою. Естетична медицина включає в себе наступні способи впливу на організм людини: пілінг, мезотерапія, біоревіталізація, ботулінотерапія, контурна пластика, різні види дермабразії та електролікуван-

ня, фототерапія, *prp*-терапія, пластична хірургія, естетична стоматологія, антропометрична (ортопедична) косметологія. Естетична медицина та косметологія активно використовують досягнення трихології, подології, офтальмології, дієтології та інших галузей науки про людину, які дозволяють найбільш ефективно вирішувати проблеми корекції зовнішності. Близькість завдань та поняттєвого апарату цих двох галузей уможливають розгляд їх термінології як єдиної системи.

Актуальність опису та аналізу англійських аббревіатур в галузях косметології та естетичної медицини обумовлена їх недостатньою вивченістю та невпорядкованістю. Слід також відзначити недостатню кількість лексикографічних матеріалів, присвячених англійським аббревіатурам в галузях естетичної медицини і косметології та важливість їх поповнення.

Абревіатура – це скорочення, а аббревіація – процес утворення аббревіатур. Аналіз типів аббревіації та принципів використання англійських скорочень викликає зростаючий інтерес сучасних зарубіжних експертів, проте у вітчизняному термінознавстві ця сфера залишається недослідженою. Тому мета статті – визначити найбільш уживані моделі термінологічних аббревіатур у галузях косметології та естетичної медицини. Для того, щоб досягнути поставлену мету, було сформульовано наступні завдання:

1) провести аналіз екстра- та інтралінгвістичних передумов виникнення аббревіатур в галузях естетичної медицини і косметології;

2) виявити основні закономірності утворення і функціонування аббревіатур в цих галузях;

3) проаналізувати процес переходу розгорнутого терміну в галузях естетичної медицини та

косметології в аббревіатуру та охарактеризувати його відношення з прототипом;

4) виділити особливості напрямків класифікації аббревіатур в зазначених галузях.

Матеріалом дослідження слугує корпус термінів, отриманий на підставі суцільної вибірки з лексикографічних джерел, англійських періодичних видань, словників по косметології та естетичній медицині, а також статей за 1995–2014 рр., розміщених в електронній медичних базах PubMed [10], Encarta [11].

Абревіація підпорядковується певним закономірностям і не є довільним процесом. Абревіація – спосіб творення вторинних номінативних одиниць, який розвивається під впливом традиційних способів словотворення, дотримуючись певних законів і вимог. Так, згідно з цими закономірностями, створюються ті новоутворення, які передають найбільшу кількість інформації в конденсованому і, в той же час, доступному вигляді.

На думку А. Марквардта, скорочення полягає в «усіканні початкових або кінцевих складів» [9]. О. Мешков вважає, що в процесі абревіації «слово стає коротшим у порівнянні зі своїм прототипом» [5]. Аналогічної точки зору дотримується Х. Марчанд, зазначаючи, що «скорочення полягає в усіканні слова до однієї з його частин» [8]. І. Арнольд і Г. Беллман наголошують, що скорочення – це «морфологічне утворення», результат «спеціальної редуції плану вираження відповідної не редукованої одиниці» [2, 6].

У цій статті ми спираємося на визначення абревіації В. Борисова: «Абревіація полягає, в першу чергу, в скороченні матеріальної (звукової або графічної) оболонки мовного повідомлення, тобто в раціоналізації використання матеріальної оболонки, насамперед, в комунікативних цілях» [3].

До основних передумов поширення і виникнення скорочень в сучасному суспільстві ми відносимо екстралінгвістичні фактори: соціальні перетворення, науково-технічний прогрес, розвиток міжнародних культурно-економічних зв'язків, а також закон економії мовних засобів та мовленнєвих зусиль. Що стосується інтралінгвістичних причин, то вони охоплюють тенденцію до компресії, мовної економії, нерівномірність розподілу інформації між окремими елементами мовного потоку, вплив розмовних і жаргонних елементів у лексиці, здатність до утворення цілісного слова для закріплення нового поняття замість його опису [1].

Будь-яка нова аббревіатура, що поповнює словниковий склад мови, спочатку вважається неологізмом, тобто має тимчасовий відтінок новизни, поки колективна мовна свідомість сприймає її як інновацію. Аббревіатура-неологізм проходить певний етап адаптації, в ході якої мовці поступово звикають до неї, можливо, дещо модифікують її

в процесі комунікації і, нарешті, починають асоціювати даний знак безпосередньо з поняттям, за яким він закріплюється [4].

Для самостійного існування аббревіатур у мовному просторі необхідний ряд умов: своєю звуковою та графічною формою аббревіатура не повинна відрізнятися від нескорочених одиниць мови, а денотативне значення аббревіатури повинно включати ознаки, здатні стати базою для перенесення денотативних значень або конотацій [4].

З вищесказаного можна виділити ряд проблем, пов'язаних з процесом функціонування англійських аббревіатур в галузях косметології та естетичної медицини, вирішення яких є основним завданням дослідників-лінгвістів:

- невизначений статус деяких аббревіатур;
- швидкий темп зростання обсягу англійських аббревіатур в галузях косметології та естетичної медицини, що сповільнює процес уніфікації;
- дефіцит різноманітних словників аббревіатур в даних галузях, що посилює проблеми їх сприйняття і використання.

На основі аналізу аббревіатур в галузях косметології та естетичної медицини можна виділити два напрямки їх класифікації за параметрами: 1) семантики (тематичності) та 2) ступенем лексичності (самостійності). За першим параметром виділяємо такі тематичні групи:

- **анатомічні структури і феномени:** *NBF* – *nasal bone fracture* – перелом носової кістки, *NP* – *nasopharyngeal* – носоглотковий, *LAPW* – *lateral aspect of the pharyngeal wall* – бокова стінка глотки (10);

- **фізіологічні показники:** *BI* – *burn index* – опіковий індекс, *MPDW* – *mean percent desirable weight* – ідеальна маса тіла, *QS* – *quantified self* – мої кількісні показники (11);

- **клінічні прояви, захворювання, патологічні стани:** *HDL* – *High density lipoprotein* – висока щільність ліпопротеїдну, *BDD* – *Body dysmorphic disorder* – дисморфобія, *CC* – *Capsular contracture* – капсульна контрактура (10);

- **біохімічні сполуки та лікувальні засоби:** *HA* – *Hyaluronic acid* – гіалуронова кислота, *BoNT-A* – *botulinum toxin Type A* – ботулінічний токсин типу А, *KA* – *kojic acid* – коєва кислота, *WCE* – *water chestnut extract* – водний каштан (10);

- **фізичні, біохімічні та фармакологічні чинники, показники, реакції:** **ADR** – **adverse drug reaction** – побічна дія медикаменту, **AD** – **atopic dermatitis** – atopічний дерматит, **CLmin** – **minimal lethal concentratio** – мінімальна смертельна концентрація (10);

- **лікувальні та діагностичні процедури, хірургічні та інші маніпуляції:** *CLM* – *confocal laser-scanning microscopy* – конфокальна лазерна скануюча мікроскопія,

PDT – photodynamic therapy – фотодинамічна терапія, *BTX A – botulinum toxin injections* – ін'єкції ботулотоксину, *MDA Microdermabrasion* – мікродермабразія (10);

– *посади в галузях косметології та естетичної медицини*: *CL – cosmetologist* – косметолог, *FS – full specialist* – майстер у всіх сферах (манікюр, шліфування, масаж тощо), *FB – facial specialist* – майстер з масажу обличчя, *BW – body wrapper* – майстер з обгортання тіла (10);

– *різні організації та наукові товариства, що займаються проблемами естетичної медицини та косметології*: *ASPS – the American Society of Plastic Surgeons* – Американське товариство пластичних хірургів, *AACS – American Academy of Cosmetic Surgery* – Американської академії косметичної хірургії, *COLIPA – European Cosmetic and Perfumery Association* – Європейська асоціація косметології і парфумерії (10);

– **сертифікати, документи, програми, стандарти**: *B/H – bill of health* – санітарне свідоцтво, *INCI – International Nomenclature of Cosmetic Ingredients* – Міжнародна Номенклатура косметичних інгредієнтів, *detox plan – detoxification plan* – план-програма детоксикації організму (10).

Наявність великої кількості тематичних груп абревіатур свідчить про високий рівень розвиненості мови естетичної медицини та косметології. Вона наочно показує, яким чином медичні абревіатури об'єктивують фрагмент концептосфери, актуальний для англосовітських медичних фахівців – учених-медиків і практикуючих лікарів.

Наступна класифікація утворена на основі критерію ступеня лексичності (самостійності). Абревіатури поділяються на графічні та лексичні. Лексичні – це самостійні слова, які існують поряд з іншими, в той час як графічні абревіатури є символами, що використовуються лише на письмі замість слів і словосполучень. В усному ж мовленні їм відповідають слова або словосполучення з повною основою.

Зупинимося на *графічних абревіатурах* (надалі ГА) детальніше:

1) точкові ГА латинського походження, які особливо характерні для мови медичних галузей: *bals – balsam* – бальзам, *pulv – powder* – пудра, *cr, crt – cream* – крем, *aq – water* – вода (10);

2) косолінійні ГА, які використовуються під час скорочення словосполучень та складних слів. Щодо функцій косої лінії, то їх є декілька: індикація границі між компонентами складного слова або маркування опущеного слова: *Pa/s – pascal-second* – Паскаль за секунду, *C/O – complains of* – скаржитися на, *S/S – signs and symptoms* – ознаки та симптоми (11);

3) дефісні ГА, які характеризуються наявністю дефіса, що стоїть на місці опущеної середньої або кінцевої частини слова. Це явище загалом не харак-

терне для англійської мови, що підтверджує високий рівень її аналітичності, оскільки граматична інформація в кінці слова рідко несе важливий зміст. Дефіс може перейти в абревіатуру, як частина складного прототипу: *RF-lift – radio wave facelift* – радіоліфтинг, *Fl-Abs – fluorescein-antibodies (labelled)* – антитіла, мічені флюоресцеїном (10);

4) комбіновані ГА, що утворюються в результаті використання декількох графічних прийомів скорочення, наприклад: комбінація прописних та рядкових букв, надрядкових і підрядкових елементів: *EmT – emergency treatment* – невідкладне, екстрене лікування, *FrBB – fracture of both bones* – перелом обох кісток, *CLmin – minimal lethal concentratio* – мінімально смертельна концентрація (10).

У процесі дослідження зустрічалися і комбіновані ГА з використанням цифр, де цифра вказує на хімічний, фізичний або генетичний параметри з'єднання: *o_2 – both eyes* – обидва ока, *q.1 h, q – every 1 hour* – щогодини.

Щодо структури, то ГА можна розподілити на монолексемні та полілексемні (10).

Монолексемні графічні абревіатури своєю чергою поділяються на:

– **ініціальні ГА**, представлені ініціальною буквою (рідше – буквами) терміна: *S – soluble* – розчинний, *stem cells* – стовбурові клітини; *L – Lactobacillus (лактобацила)*. Основна перевага цієї моделі – лаконічність (10);

– **рамкові ГА**, що описують контури слова і тому є більш експліцитними: *elms – elements – елементи*, *TAB – tablet* – пігулка, *WT – weight* – вага. Ця група практично виключає випадки графічної омонімії (11).

– **усічення** – зустрічаються найчастіше в неформальному професійному спілкуванні на рівні професійних жаргонізмів, усікається остання частина слова або останнє слово в словосполученнях: *comp – complication* – ускладнення, *mono – monocyte* – моноцит, *ung – ointment* – мазь, *PUPA – puva therapy* – ПУВА терапія. Ця поширена модель є найбільш експліцитною, хоча по емоції поступається ініціальним скороченням (10).

Розглядаючи полілексемні терміни-абревіатури в галузях косметології та естетичної медицини, зазначимо, що, незалежно від кількості компонентів, що входять до складу абревіатури, під час їх утворення діють загальні структурні закономірності. Опираючись на це, виділяємо такі три моделі:

1) власне-ініціальні ГА – утворенні з початкових ініціальних букв: *SEM – scanning electron microscope* – скануючий електронний мікроскоп, *LPG – Liquefied petroleum gas* – розріджений азот, *SAT – subcutaneous adipose tissue* – підшкірні жирові тканини (10);

2) ініціально-комбіновані ГА – ініціальні ГА представлені не лише самостійними, але і службовими частинами мови: *AR* – *at risk* – в зоні ризику, *MOI* – *multiplicity of infection* – множинність зараження; *MAC* – *Minimal Access Cranial Suspension Lift* – коротко рубцевий лістинг, *SMAS* – *Superficial Muscular Aponeurotic System Lift* – розширена підтяжка обличчя (10);

3) частково-ініціальні ГА – утворюються шляхом ініціального скорочення одного з компонентів складного терміна: *D&C color* – *drug and cosmetic color* – кольори, вибрані з сертифікованого переліку, затвердженого для використання в медичній та косметичній продукції, *DUV laser* – *deep-ultraviolet laser* – ультрафіолетовий лазер на основі двовимірного фотонного кристала, *BoNT-A* – *botulinum toxin Type A* – ботулінічний токсин типу А (10).

Отже, графічний тип скорочення знаходить широке застосування в англійській термінології галузей естетичної медицини та косметології. Як зазначає П. Хакілл, кілька сотень двох-, трьох- або чотирибуквених скорочень відомо кожному лікарю [7].

Виникає питання про першотворення аббревіатури: як вона виникає – як графічна чи лексична? Неможливо дати точну відповідь, адже кожна аббревіатура починає жити своїм життям після утворення. Інколи можливий процес лексикалізації графічних аббревіатур. Це відбувається тоді, коли вони починають використовуватися частіше своїх прототипів і отримують власну вимову. Результатом лексикалізації є власна формотворча парадигма та навіть можливість служити основою для подальших актів словотворення: *BP* – *blood pressure* – кров'яний тиск, *CP* – *chemically pure* – хімічно чистий, *HB* – *hair braider* – майстер з плетіння волосся (10).

Розглянемо тепер лексичні аббревіатури (надалі ЛА).

Ініціальні ЛА – короткі за формою і смні за змістом, тому представляють найпродуктивнішу групу аббревіатур в англійській термінології галузей естетичної медицини та косметології. За вимовою ініціальні ЛА можна розділити на алфаветизми, акроніми та звукобуквенні аббревіатури:

1) алфаветизми – кожен з компонентів аббревіації читається за правилами алфавіту англійської мови. Виникнення цих аббревіатур спричинено потребою зберегти інформаційно-значущі компоненти. Мінімальний склад алфаветизмів – три компоненти, оскільки двозначні у своїй більшості не виходять за рамки ГА: *IPL* – *intense pulsed light* – інтенсивне імпульсне світло, *LFP* – *low fluence photoepilation* – низька щільність енергії фотоепіляція, *LCD* – *liquor carbonis detergens* – дьогтьова мастика. В проаналізованій нами вибірці термінів ця модель переважає, хоча існує тенденція до акронімії (10);

2) акроніми – аббревіатури, що вимовляються як слово, фонетична структура якого відповідає фонетичній структурі одноморфемних слів, а читаються відповідно до правил орфоєпії конкретної мови. Ефект милозвучності і зручності виголошення терміну в англійській мові досягається, якщо між приголосними буквами стоїть голосна. Тоді прочитання аббревіатури стає звуковим. Розглянемо приклад переходу терміна-словосполучення в акронім: *DOPA* – *dihydroxyphenylacetic acid* – гідроксид феніл оцтова кислота, *A/B* – *acid-base ratio* – кислотно-основний баланс (10).

3) звуко-буквенний варіант – це змішана форма прочитання аббревіатури. Він представлений нечисленною групою. Основна причина такого прочитання – прагнення до милозвучності, зручності виголошення терміну: *DS* [*di:es*] – *dietary supplement* – біологічно активна добавка, *CP* [*ci:pi:*] – *chemically pure* – хімічно чистий (11).

Усічення поширене в неформальному професійному спілкуванні на рівні професійних жаргонізмів. Часто даний тип використовується для назви фармакологічних засобів з метою більш швидкого запам'ятовування. Є три типи усічення: 1) афереза – усічення початкових складів слова – *clysis* – *hypodermoclysis* – підшкірне введення; 2) синкопа – усічення середньої частини слова – *hype* – *hypodermic syringe* – шприц для підшкірних ін'єкцій; 3) апокопа – усічення кінцевих частин слова. Останній найхарактерніший для англійської термінології в галузях естетичної медицини та термінології: *med lab* – *medical laboratory* – медична лабораторія, *op* – *operation* – операція, *detox plan* – *detoxification plan* – план-програма детоксикації організму, який підвищує обмін речовин, корегує вагу, підвищує імунітет (10).

В англійській мові існує тенденція до відсікання всього, що заважає об'єктивному сприйняттю інформації (*med lab* – *medical laboratory* – медична лабораторія), тобто типовими є прості усічення, без афіксації. Утворення на зразок *bact-y* – *bacteriology* – бактеріологія поодинокі (10).

Частково скорочені слова складаються з вже сформованого ініціального скорочення та розгорнутого терміна. Хоча цей тип широко застосовується через свою ємність, він досить нестійкий, тому не фіксується в списках аббревіатур: *B-cell* – *beta-cell* – бета-клітина, *YAG laser* – *yttrium aluminium garnet laser* – лазер, в якості активного середовища використовується алюмо-ітрієвий гранат, *RF-lifting* – *radio wave facelift* – радіоліфтинг (10).

Слова-злитки утворюються шляхом поєднання (комбінування) двох і більше компонентів: першої частини першого компонента і другої частини другого компонента, наприклад: *hexamilone* – *hexamidine* + *triamcinolone* – гек-

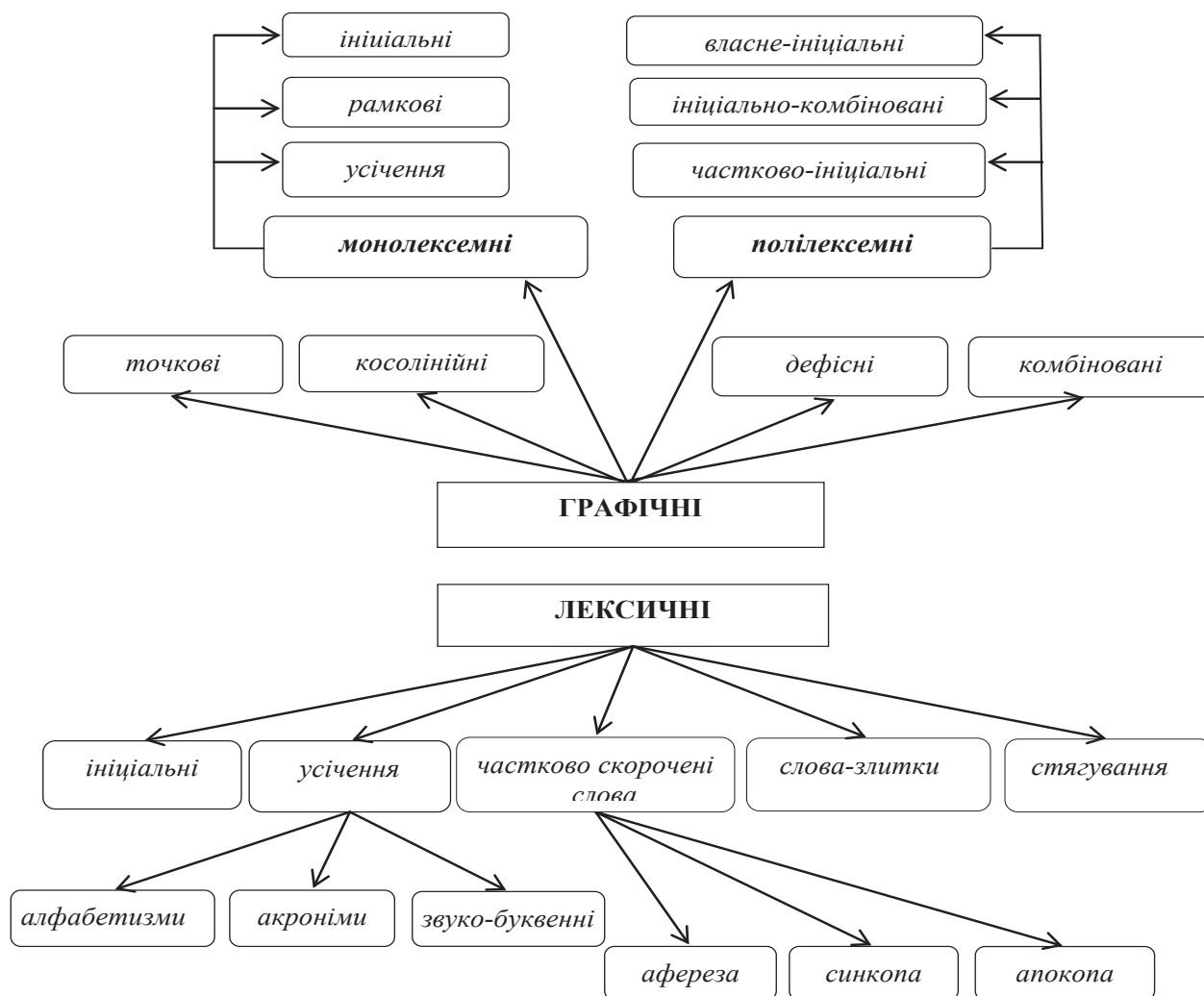

Рис. 1. Види аббревіатур, виявлених у галузях косметології та естетичної медицини і класифікованих за різними критеріями

самілон, комбінований препарат, *garasone* – *garamycin* + *dexamethasone* – гаразон, комбінований протизапальний препарат (11).

Стягування подібні зі словами-злитками та з усіченими-синкопами. Різниця лише в тому, що тут беруть участь багатокомпонентні складні, але однослівні лексичні одиниці і усікаються два і більше складів. Вони використовуються для номінації лікарських засобів: *Acemine e-acetylaminocaproic acid sodium Compound* – ацемін, ранозагоювальний, регенеративне засіб, *oxylift* – *oxxygenated lifting* – кисневий ліфтинг (11).

Види аббревіатур, виявлених у галузях косметології та естетичної медицини і класифікованих за різними критеріями, показано вище на рис. 1.

Найдетальніша класифікація, на наш погляд, – це класифікація за ступенем лексичності (самостійності). Вона ділить аббревіатури на два великі класи (графічні та лексичні), які, своєю чергою, поділяється на види. Основна різниця між цими двома класами полягає у тому, що графічні аббревіатури умовні, вони

не є самостійними лексичними одиницями, а лексичні аббревіатури за статусом знаходяться на тій чи іншій стадії наближення до самостійних частин мови.

Отже, в статті проаналізовані особливості англійських аббревіатур в галузях естетичної медицини та косметології через призму їх класифікації (лексичний рівень). Особливе місце аббревіатур у цих галузях обґрунтоване: вони займають одне з перших місць по кількості та різноманітності, що говорить і про те, що аббревіація – найбільш активний і продуктивний спосіб словотвору, що володіє невичерпними номінативними можливостями.

Перспективи подальших досліджень особливостей терміносистеми естетичної медицини та косметології вбачаємо у з'ясуванні полегшення спілкування вітчизняних фахівців в галузі дерматології, дерматокосметології, естетичної медицини і пластичної хірургії з їхніми іноземними колегами, зокрема підвищення рівня професійної підготовки, запозичення світового досвіду, обміну ідеями.

Література

1. Алексеева Н. Н. Типология сокращённых лексических единиц современного английского языка: автореф. дис. канд. филол. наук / Н. Н. Алексеева. – М., 1984. – 16 с.
2. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка: (Стилистика декодирования) / И. В. Арнольд. – М. : Просвещение, 1990. – 303 с.
3. Борисов В. В. Аббревиация и акронимия. Военные и научно-технические сокращения в иностранных языках / В. В. Борисов. – М. : Воениздат, 1972. – 320 с.
4. Зубова Л. Ю. Английские медицинские аббревиатуры как часть профессиональной языковой картины мира: на фоне их русских и французских аналогов: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / Л. Ю. Зубова. – Воронеж, 2009. – 20 с.
5. Мешков О. Д. Словообразование современного английского языка / О. Д. Мешков. – М., 1976. – 244 с.
6. Bellmann G. Sprachkontakt und Semantik / G. Bellmann // Sprachkontakt als Ursache von Veränderungen der Sprach – und Bewusstseinsstruktur. – Innsbruck, 1981. – S. 9-24.
7. Hukill P. B. The Spoken Language of Medicine : Argot, Slang, Cant / P. B. Hukill // American Speech. – 1961. – Vol. 36. – № 2. – P. 145.
8. Marchand H. The Categories and Types of Present-Day English Word Formation / H. Marchand. – Weisbaden, 1966. – 430 p.
9. Marckwardt A. H. Introduction to the English Language. – Toronto – N.-Y. –Oxf.: s.l., 1942. – P. 347.

Джерела ілюстративного матеріалу

10. US National Library of Medicine National Institutes of Health [Electronic resource]. – Access via: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed>.
11. Microsoft Encarta Multimedia Encyclopedia [Electronic resource]. – Access via: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/186436/Encarta>.